



YAŞLI POPÜLASYONUNDA AĞRI

Öz

Giriş: Bu çalışma genel yaşlı popülasyonunda ağrı ve kronik ağrı prevalansı, ağrı yerleri ve bunlar üzerinde demografik özelliklerin etkisini belirlemek amacıyla yapıldı.

Gereç ve Yöntem: Kesitsel olan bu araştırma Çanakkale, Erzurum, Malatya ve Mersin il merkezlerinde yapıldı. Çalışma grubunu 1053 yaşlı oluşturdu. Veriler araştırmacılar tarafından oluşturulan anket formu ile Mart 2006-Eylül 2006 tarihleri arasında toplandı. Veriler SPSS 10.0 Windows Paket Programında tanımlayıcı istatistik, bağımsız gruplarda t testi, ki kare ve tek yönlü varyans analiz testleri ile değerlendirildi.

Bulgular: Araştırma bulgularına göre, ağrı prevalansı %88.5 (n=932), kronik ağrı prevalansı % 64.7 (n=681) olarak belirlendi. Yaşlıların %49.4'ünün ağrıyı hergün deneyimlediği belirlendi. Ağrı yeri olarak en sık baş (%27.3), sırt-bel (%24.6) ve bacak-diz (%18.5) gösterildi. Yaşanılan şehir, cinsiyet, meslek, kronik hastalığa sahip olma gibi değişkenler ağrı prevalansı ve ağrı türleri üzerinde anlamlı farklılık oluşturdu.

Sonuç: Sonuç olarak, kronik ağrı ve herhangi bir nedenle deneyimlenen ağrı prevalansı genel yaşlı popülasyonunda oldukça yüksektir ve bazı demografik değişkenlerden etkilenmektedir.

Anahtar sözcükler: Yaşlı, Ağrı, Prevalans, Ağrı bölgesi, Kronik ağrı, Sosyo-demografik özellikler.

Gülbu TANRIVERDİ¹

Ayşe OKANLI²

Hacer ÇETİN³

Nurcan ÖZYAZICIOĞLU⁴

Handan SEZGİN¹

Handan ÖZİŞİK KARARMAN⁵

Mervegül KORKUT¹



PAIN IN THE ELDERLY POPULATION

ABSTRACT

Introduction: The purpose of the study was to determine the prevalence of pain, chronic pain, the pain sites and the effect of demographic characteristics on those in the general elderly population.

Materials and Method: This cross-sectional study was conducted in Çanakkale, Erzurum, Malatya and Mersin city-centers. The study group consisted of 1053 elderly people. Data were collected between March 2006 and September 2006 using a survey form developed by the researchers. Data were analyzed with SPSS 10.0 for Windows. Descriptive statistics, independent samples t-test, chi square test and one way ANOVA test were used.

Results: The prevalence of pain and chronic pain were found to be 88.5% (n=932), and 64.7% (n=681) respectively. 49.4% of the elderly experienced pain every day. The most common pain sites were head (27.3%), back-low back (24.6%) and leg-knee (18.5%). Variables such as city of residence, gender, occupation, and presence of chronic illness were found to affect the prevalence of pain and pain sites significantly.

Conclusion: The prevalence of chronic pain and pain of any cause is high, and it is affected by certain demographic characteristics in the general elderly population.

Key words: Elderly, Pain, Prevalence, Pain site, Chronic pain, Socio-demographic characteristics.

İletişim (Correspondance)

Gülbu TANRIVERDİ
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Hemşirelik,
ÇANAKKALE
Tlf: 0286 217 10 01
e-posta: gulbu@comu.edu.tr

Geliş Tarihi: 17/11/2008
(Received)

Kabul Tarihi: 16/12/2008
(Accepted)

¹ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Hemşirelik,
ÇANAKKALE

² Atatürk Üniversitesi, Hemşirelik Yüksekokulu
Hemşirelik ERZURUM

³ Mersin Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik
MERSİN

⁴ Uludağ Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik
BURSA

⁵ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi
Nöroloji Anabilim Dalı ÇANAKKALE



GİRİŞ

Dünyada en hızlı artış gösteren popülasyon yaşlılardır. Günümüzde toplam dünya nüfusunun 1/10'unu oluşturan yaşlıların 2010 yılında genel popülasyondaki oranının 1/8'e yükseleceği tahmin edilmektedir. Ülkemiz toplam nüfusunun %4.5'ini 65 yaş ve üstü bireyler oluşturmaktadır. Bu oranın 2032 yılında %10.9 olması beklenmektedir (1). Her geçen gün artış gösteren yaşlı nüfus arasında en yaygın görülen sağlık sorunlarından birisi ağrıdır (1-3). Ağrı çok farklı nitelik ve şiddette ortaya çıkabilen subjektif bir deneyim olup yaşlıların yaşam kalitesini, fiziksel fonksiyonlarını ve iyilik durumunu olumsuz yönde etkilemektedir (3,4). Özellikle kronik ağrı deneyimlerinin sık yaşanması fiziksel, psikolojik ve sosyal olarak iyi olma halini olumsuz yönde etkilediği saptanmıştır (5,6).

Ağrıyı tek bir somut ifade ile açıklamak mümkün değildir (7). Konu ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda ağrı algılamasını cinsiyet, yaş, kuşak, gelir, iş, eğitim, ana yurt ile olan bağ, kişinin izolasyon derecesi, yaşanan yerdeki komşuların etnik kökeni, fiziksel yetersizlik hali, depresif semptomlar, bulunulan çevre, dini inanç, kültürel özelliklerin yanı sıra psikolojik faktörlerin de etkilediği saptanmıştır (4, 6, 8-13). Farklı örneklemelerde yapılan çalışmalarda ağrı prevalansları da farklılık göstermiştir. Almanya'daki yaşlılarda ağrı prevalansı %69 (14), İspanya'da Catalonia bölgesindeki yaşlılarda %73.5'dir (12). Taiwan'da yaşlılardaki kronik ağrı prevalansı %42 olarak saptanmıştır (11). Türkiye'de erişkinlerde ağrı prevalansı %63.7, kronik ağrı prevalansı %76.6 olarak belirlenmiştir. Ağrı prevalansının yanı sıra yapılan çalışmalarda yaşlılarda görülen ağrı türleri de farklılık göstermektedir. Türkiye'de erişkinlerin ilk tanımladıkları ağrı yeri baş (%34.4), sonrasında bel (%14.1), alt ekstremiteler (%12.0) ve batin olarak (%10.9) saptanmıştır (Erdine ve ark, 2001). İspanya yaşlılarında bu sıra eklem, alt ekstremiteler, sırt ve boyun olarak değişmektedir (12). Sağlık çalışanlarının hizmet verdikleri bölgedeki yaşlılarda, ağrının en yaygın görüldüğü bölgele-ri ve ağrı prevalansı hakkında spesifik bilgi sahibi olmaları, yaşlıların yaşam kalitesini ve sağlık hizmetinin kalitesini yükseltmek, erken tanı ve tedaviyi sağlamak açısından önemli olduğu bilinmektedir.

Ağrıya yaklaşım, yaşlıları etkileyen sosyal, tıbbi ve psikolojik sorunların karmaşıklığı ve fazlalığı yönüyle multidisipliner olmalıdır (1). Ekibin bir üyesi olan hemşireler yaşlı bakımında hem koruyucu alanda hem de tedavide rol almaktadır (15, 16). Özellikle sahada çalışan hemşireler yaşlılarla ilk, en yakın ve en uzun süreli ilişkiler kuran kişilerdir. Böylece yaşlıların ağrı deneyimleri, ağrı yerleri ve ağrıyla baş etme yolları hakkında en fazla bilgi sahibi olabilecek meslek grubudur.

Ağrı nedeniyle sağlık kuruluşlarına başvurmayan, tedavi altına alınmayan yaşlılara en yakın sağlık çalışanlarıdır. Hemşireler ağrılı yaşlıya sağlık eğitimi, danışmanlık, sağlık kurumlarına yönlendirme, izlem, erken tanı, tedavi ve diğer işlemleri gerçekleştirmektedirler. Bu hizmetleri gerçekleştirirken yaşlıya yönelik demografik risk faktörlerinin tanınması, ağrı prevalansının ve yaygın görülen ağrı türlerinin bilinmesi, aile hekimleri, halk sağlığı hemşireleri, ağrı klinikleri ve alanla ilgili diğer sağlık çalışanlarının yaşlılara yönelik hizmeti planlamasında yararlı olacağı düşünülmektedir.

Bu bağlamda bu çalışma yaşlılarda herhangi bir nedenle görülen ağrı ve kronik ağrı prevalansı, ağrının yaygın görüldüğü yer ve bunlar üzerinde etkili olan demografik özellikleri saptamak amacıyla yapıldı.

GEREÇ VE YÖNTEM

Kesitsel olan bu çalışma Çanakkale, Mersin, Erzurum ve Malatya il merkezlerinde yapıldı. Araştırmanın evrenini, Çanakkale (n=6.174), Erzurum (n=13.439), Mersin (n=33.086) ve Malatya (n=9.158) il merkezlerinde yaşayan 65 yaş ve üzeri toplam 61.857 yaşlı birey oluşturdu. Bu il merkezlerinin belirlenmesinde her hangi bir kriter olmayıp araştırmacıların en rahat ulaşabildiği iller araştırma kapsamına alındı. Dört il merkezindeki yaşlıların tamamı araştırmanın evreni olarak kabul edildi ve evrenden örneklem seçiminde "Evrenin biliniyor olduğu durumlardaki sıklık formülü kullanıldı. Örneklem alınacak minimum yaşlı sayısı 0.05 hata payıyla 375 olarak belirlendi. Dört ilde 6 aylık süre içerisinde çalışmaya katılmayı kabul eden, sorulara koopere olma özelliği olan 1053 yaşlı birey olasılıksız örneklem yöntemiyle çalışmaya dahil edildi. Veriler yüz yüze görüşme yöntemiyle araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formu ile yine araştırmacılar tarafından dört ilde eş zamanlı olarak (Mart 2006-Ağustos 2006) 6 aylık süre içerisinde toplandı. Anket formları yaşlılara ikinci ve üçüncü basamak sağlık kuruluşları dışında ulaşılabilen ve anket formunu doldurmak için uygun olan her ortamda (ev ortamı, işyeri, halk bahçeleri, sağlık ocakları) uygulandı. Anketlerin doldurulmasına yönelik araştırmacılara her hangi bir gün ve saat sınırlaması getirilmedi. Her dört ilde araştırmacılar tarafından toplanan veriler 6. ayın sonunda birleştirildi. Araştırmaya başlamadan önce yaşlı bireylerden sözlü onam alındı.

Anket formu; yaşlıların demografik özelliklerini, ağrı prevalansını ve ağrı bölgesini belirleyen sorulardan oluşturuldu. "Son bir yılda herhangi bir nedenle ağrı deneyimlediniz mi?" sorusuyla genel ağrı prevalansı, "Son altı aydır sürekli devam eden bir ağrınız varmı?" şeklindeki soruyla kronik ağrı preva-



lansı, "Ağrıyı hangi sıklıkla deneyimlediniz?" şeklindeki soru ile ağrı sıklığı ve "Ağrınız hangi bölgede olmaktadır?" şeklindeki soruyla ağrı yeri belirlendi

Veriler bilgisayar ortamında SPSS 10.00 Windows paket programında tanımlayıcı istatistik (yüzdeler, ortalama), ki kare, bağımsız gruplarda t testi ve tek gruplu varyans analizi ile değerlendirildi.

İnsan gücü, ekonomik yetersizlik ve zaman sınırlılıkları çalışmanın güçlükleri arasındadır.

BULGULAR

Sosyo-Demografik Özellikler

Yaşlı bireylerin aylık gelir ortalaması 496.08 ± 356.79 YTL dir. Aralarında kendine ait aylık geliri hiç olmayan yaşlılar olduğu gibi aylık geliri ayda 4000 YTL olanlarda belirlendi. Yaş ortalamasının 70.59 ± 5.73 olduğu ve yaş aralığının 65 ile 98 arasında değiştiği saptandı. Örneklemdaki yaşlıların %56.7'si kadın, %68.9'u evli, %33.3'ü ilköğretim mezunu, %93'ü sağlık güvencesine sahip, %62.5'i çekirdek ailede yaşayan ve %96'sı çocuğa sahip olan yaşlılardan oluşmaktadır. Büyük çoğunluğunu ev hanımları ve emeklilerin oluşturduğu yaşlıların %53.8'i ekonomik durumunu ne iyi nede kötü şekilde ifadeye karşı gelen orta şekilde algılamaktadır.

Yaşlıların %62.6'sı kronik bir hastalığa sahiptir. Kronik hastalığa sahip olanların %38.4'ünde hipertansiyon, %13.1'inde diabet, %11.1'inde romatizmal kalp hastalıkları, %11.8'inde diabet+hipertansiyon, %7.4'ünde kalp hastalıkları, %6.5'inde akciğer hastalıkları, %3.5'ünde mide hastalıkları, %2'sinde böbrek yetmezliği, %1.1'inde kanser, %09.0'unda kan hastalıkları bulunmaktadır.

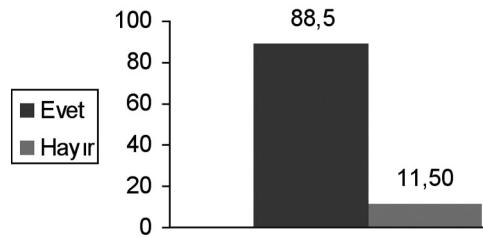
Yaşlılarda Ağrı Prevalansı

Yaşlılarda herhangi bir nedenle son bir yılda deneyimlenen ağrı prevalansı %88.5 (n=932 (Grafik 1)), kronik ağrı prevalansı ise %64.7 (n=681) olarak saptandı (Grafik 2). Kadın, Çanakkale'de yaşayan, eşi ölmüş/eşinden ayrılmış olan, okur-yazar olmayan, ev hanımı olan, ekonomik durumunu normal olarak algılayan, parçalanmış ailede yaşayan ve kronik hastalığı olan yaşlılarda ağrı prevalansı diğer gruplara göre daha yüksektir (Tablo 1).

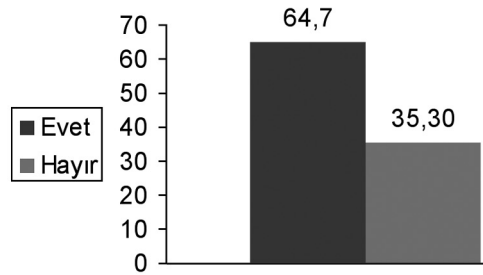
Yaşlıların %49.4'ünün ağrıyı her gün deneyimlediği belirlendi (Grafik 2). Ağrıyı her gün deneyimleyenlerin daha çok kadın, okuryazar olmayan, işsiz, ekonomik durumunu çok kötü olarak algılayan, çocuğa sahip olmayan, kronik hastalığı olan, Erzurum ve Çanakkale'de yaşayan yaşlılar olduğu belirlendi (Tablo 2).

Yaşlılarda Ağrı Yeri

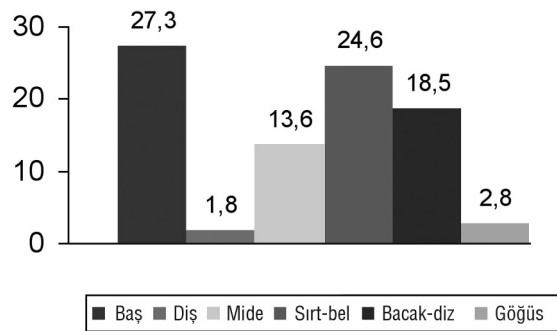
Yaşlıların %27.3'ü baş, %24.6'sı sırt-bel ve %18.5 bacak-diz bölgesini ağrı yeri olarak göstermektedir (Grafik 3). Baş ağrısını kadınların, emekli ve ev hanımlarının, ekonomik durumunu çok kötü olarak algılayanların, kronik hastalığı olanların ve Malatya'da yaşayanların daha çok deneyimledikleri belirlendi. Sırt-bel ağrısını ise yine kadınların, memur ve ev hanımı olanların, ekonomik durumunu çok iyi olarak algılayanların, kronik hastalığı olmayan ve Mersin'de yaşayanların daha çok deneyimledikleri belirlendi (Tablo 3).



Grafik 1— Yaşlıların son bir yılda ağrıyı denetleme durumlarının dağılımı.



Grafik 2— Yaşlıların kronik ağrıya sahip olma durumlarının dağılımı.



Grafik 3— Yaşlılarda ağrı yerlerinin dağılımı (n = 932)

**Tablo 1— Yaşlıların bazı demografik özelliklerine göre ağrıyı deneyimlemelerinin dağılımı**

Özellikler	Ağrıyı Deneyimleme						P
	Evet (n=932)		Hayır (n=121)		Toplam (n=1053)		
	n	%	n	%	n	%	
Şehir							
Çanakkale	109	86.5	17	13.5	126	12.0	X ² =13.152**
Mersin	259	94.2	16	5.8	275	26.1	
Malatya	298	85.1	52	14.9	350	33.2	
Erzurum	266	88.1	36	11.9	302	28.7	
Cinsiyet							X ² =13.159***
Erkek	385	84.4	71	15.6	456	43.3	
Kadın	547	91.6	50	8.4	597	56.7	
Medeni durum							X ² = 9.131**
Evlü	698	86.6	97	13.4	725	68.9	
Bekâr	10	83.3	2	16.7	12	1.1	
Eşi ölmüş/eşinden ayrılmış	294	93.0	22	7.0	316	30.1	
Eğitim düzeyi							X ² = 26.349***
Okur-yazar değil	277	95.2	14	4.8	291	27.6	
Okur-yazar	163	91.6	15	8.4	178	16.9	
İlkokul mezunu	296	84.3	55	15.7	351	33.3	
Ortaokul mezunu	83	86.5	13	13.5	96	9.1	
Lise mezunu	77	81.1	18	18.9	95	9.0	
Üniversite mezunu	36	85.7	6	14.3	42	0.0	
Sağlık güvencesi							X ² = .035
Var	867	88.6	112	11.4	979	93.0	
Yok	65	87.8	9	12.2	74	7.0	
Meslek							X ² = 32.640***
Memur	24	75.0	8	25.0	32	3.0	
İşçi	13	92.9	1	7.1	14	1.3	
Serbest meslek	177	84.7	32	15.3	209	19.8	
Emekli	225	85.9	37	14.1	262	24.9	
Ev hanımı	481	92.9	37	7.1	521	49.5	
İşsiz	9	60.0	6	40.0	15	1.4	
Ekonomik durumu algılama							X ² = 9.915*
Çok iyi	12	75.0	4	3.3	16	1.5	
İyi	156	86.7	24	19.8	180	17.1	
Orta	515	90.8	52	43.0	567	53.8	
Kötü	190	87.2	28	23.1	218	20.7	
Çok kötü	59	81.9	13	10.7	72	6.8	
Aile tipi							X ² = 3.162
Çekirdek	575	87.4	83	12.6	658	62.5	
Geniş	295	89.7	34	10.3	329	31.2	
Parçalanmış	62	93.9	4	6.1	66	6.3	
Çocuğa sahip olma							X ² = .166
Evet	894	88.4	38	90.5	1011	96.0	
Hayır	117	11.6	4	9.5	42	4.0	
Kronik hastalık							X ² =35.234***
Var	613	93.0	46	38.0	659	62.6	
Yok	319	81.0	75	62.0	394	37.4	
	X ± SS		X ± SS		X ± SS		
Yaş	70.47±5.61		71.52±6.54		71.52±6.54		t=-1.902

*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.00

**Tablo 2—** Yaşlıların sosyo-demografik özelliklerine göre ağrı sıklığının dağılımı

Özellikler	Ağrı sıklığı (n=932)					P
	Hergün (n=460)	Haftada 1 Kez (n=298)	Ayda 1-2 Kez (n=115)	2-3 Ayda 1 Kez (n=49)	Yılda 1-2 Kez (n=49)	
	Evet %	Evet %	Evet %	Evet %	Evet %	
Cinsiyet						
Erkek	42.3	35.6	13.8	7.0	1.3	X ² =14.460**
Kadın	54.3	29.4	11.3	4.0	0.9	
Medeni durum						
Bekâr	47.6	32.0	13.9	5.1	1.4	X ² =14.772
Evli	20.0	50.0	30.0	-	-0.3	
Eşi ölmüş/eşinden ayrılmış	54.1	31.3	8.5	5.8		
Eğitim düzeyi						
Okur-yazar değil	59.2	24.9	11.6	3.2	1.1	X ² =45.893***
Okur-yazar	49.1	35.6	12.3	3.1	-	
İlkokul mezunu	50.3	31.4	9.8	7.1	1.4	
Ortaokul mezunu	39.8	37.3	14.5	6.0	2.4	
Lise mezunu	29.9	41.6	22.1	6.5	-	
Üniversite mezunu	30.6	41.7	13.9	11.1	2.8	
Sağlık güvencesi						
Var	48.6	32.4	12.5	5.5	1.0	X ² =4.463
Yok	60.0	26.2	10.8	1.5	1.5	
Meslek						
Memur	37.5	45.8	8.3	8.3	-	X ² =36.732**
İşçi	15.4	53.8	19.4	7.7	7.7	
Serbest meslek	49.2	29.9	15.8	4.5	0.6	
Emekli	40.0	36.9	12.9	8.9	1.3	
Ev hanımı	55.4	28.9	11.0	3.7	1.0	
İşsiz	44.4	44.4	11.1	-	-	
Ailenin ekonomik durumu						
Çok iyi	50.0	41.7	-	8.3	-	X ² =38.677***
İyi	46.2	38.5	10.3	3.8	1.3	
Normal	46.2	32.0	13.4	7.2	1.2	
Kötü	50.5	32.1	13.7	2.6	1.1	
Çok kötü	81.4	11.9	6.8	-	-	
Aile tipi						
Çekirdek	45.0	33.4	13.9	6.3	1.4	X ² =18.708*
Geniş	55.9	31.2	9.8	2.7	0.3	
Parçalanmış	58.1	22.6	9.7	8.1	1.6	
Çocuğa sahip olma						
Evet	49.1	31.8	12.5	5.5	1.1	X ² =3.716
Hayır	55.3	36.8	7.9	-	-	
Kronik hastalık						
Var	53.8	29.7	10.8	4.7	1.0	X ² =14.878**
Yok	40.8	36.4	15.4	6.3	1.3	
Şehir						
Çanakkale	54.1	22.9	6.4	14.7	1.8	X ² =59.669***
Mersin	45.2	29.3	14.3	9.3	1.9	
Malatya	47.0	36.6	14.8	1.3	0.3	
Erzurum	54.1	33.1	10.2	1.3	0.8	
	X ± SS	X ± SS	X ± SS	X ± SS	X ± SS	
Yaş	70.78± 5.73	69.67± 4.93	69.15± 4.03	69.79± 4.81	71.42± 7.17	F=1.44

*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

**Tablo 3—** Yaşlıların sosyo- demografik özelliklerine göre ağrı yerlerinin dağılımı

Özellikler	Ağrı sıklığı (n=932)						P
	Baş (n=287)	Diş	Mide	Sırt-Bel	Bacak-Diz	Göğüs	
	Evet %	Evet %	Evet %	Evet %	Evet %	Evet %	
Cinsiyet							
Erkek	26.5	2.9	20.0	27.0	21.0	2.6	X ² =16.070***
Kadın	38.8	1.5	12.1	28.3	20.8	3.5	
Medeni durum							
Bekâr	31.2	2.2	15.0	25.6	22.5	3.5	X ² =13.117
Evli	50.0	10.0	10.0	20.0	10.0	-	
Eşi ölmüş/eşinden ayrılmış	29.3	1.4	16.3	32.7	18.0	2.4	
Eğitim düzeyi							
Okur-yazar değil	32.9	2.9	11.9	27.8	22.0	2.5	X ² =31.635
Okur-yazar	36.8	0.6	16.0	28.2	17.8	0.6	
İlkokul mezunu	25.7	2.4	16.2	29.4	22.0	4.4	
Ortaokul mezunu	26.5	1.2	20.5	21.7	27.7	2.4	
Lise mezunu	28.6	1.3	19.5	26.0	19.5	5.2	
Üniversite mezunu	44.4	2.8	11.1	30.6	5.6	5.6	
Sağlık güvencesi							
Var	30.7	1.7	15.5	27.8	21.2	3.1	X ² =6.493
Yok	32.3	6.2	13.8	27.7	16.9	3.1	
Meslek							
Memur	25.0	-	20.8	29.2	12.5	12.5	X ² =71.630***
İşçi	15.4	7.7	15.4	23.1	38.5	-	
Serbest meslek	26.6	2.8	11.3	32.2	24.9	2.3	
Emekli	32.9	0.9	24.4	23.1	16.4	2.2	
Ev hanımı	32.6	1.9	12.0	28.9	21.1	3.5	
İşsiz	-	22.2	33.3	-	44.4	-	
Ekonomik durumu algılama							
Çok iyi	33.3	-	16.7	33.3	8.3	8.3	X ² =51.940***
İyi	20.5	2.6	29.5	26.3	19.9	1.3	
Normal	31.8	1.7	13.8	30.3	18.4	3.9	
Kötü	33.2	2.6	10.5	23.7	26.8	3.2	
Çok kötü	40.7	1.7	6.8	22.0	28.8	-	
Aile tipi							
Çekirdek	32.5	1.7	14.1	26.3	21.6	3.8	X ² =8.461
Geniş	28.1	2.7	17.6	29.5	20.6	2.0	
Parçalanmış	27.4	1.6	16.1	33.9	19.4	1.6	
Çocuğa sahip olma							
Evet	30.1	1.9	15.5	28.2	21.1	3.1	X ² =7.933
Hayır	47.4	5.3	10.5	18.4	15.8	2.6	
Kronik hastalık							
Evet	31.3	1.0	14.8	26.4	22.2	4.2	X ² =20.229***
Hayır	29.8	4.1	16.3	30.4	18.5	0.9	
Şehir							
Çanakkale	22.9	-	14.7	24.8	33.9	3.7	X ² =33.278***
Mersin	30.1	5.0	13.9	29.3	18.9	2.7	
Malatya	34.2	0.3	16.4	27.5	18.8	2.7	
Erzurum	30.8	1.9	15.8	27.8	19.9	3.8	
X ±SS	X ±SS	X ±SS	X ±SS	X ±SS	X ±SS	X ±SS	
Yaş	70.98± 5.88	69.57± 4.07	70.89± 6.01	69.56± 4.87	70.58± 6.0	70.47± 5.61	F=1.831

***p<0.001



TARTIŞMA

Yaşlıların %88.5'inin (n=932) son bir yıl içinde herhangi bir nedenle ağrısı (Grafik 1). %64.7'sinin (n=681) ise kronik ağrısı deneyimledikleri saptandı (Grafik 2). Konuyla ilgili olarak İngiltere'de yapılan bir çalışmada 50 yaş ve üzeri bireylerin %72.4'ünün son dört hafta içerisinde her hangi bir nedenle ağrısı deneyimledikleri belirlenmiştir (17). İspanya'da Catalonia bölgesindeki yaşlılarda herhangi bir nedenle deneyimlenen ağrı prevalansı %73.5 (12) Almanya'daki yaşlılarda %69 (6) olarak saptanmıştır. Taiwan'da yapılan çalışmada yaşlılardaki kronik ağrı prevalansı %42 (11), Brazilya'da %41.4 (13) olarak saptanmıştır Türkiye'de ağrı prevalansı erişkinlerinde %63.7 olarak belirlenmiştir. Bu ağrıların %76.6'sı ise kronik ağrı olarak belirtilmektedir (7). Çalışma sonuçlarımıza göre yaşlılarda herhangi bir nedenle deneyimlenen ağrı ve kronik ağrı prevalansı diğer çalışma sonuçlarına göre yüksektir.

Çalışma sonuçlarımıza göre Mersin'de yaşayan, kadın, eşi ölmüş/eşinden ayrılmış olan, okur-yazar olmayan, işçi ve ev hanımı, ekonomik durumunu normal olarak algılayan, kronik hastalığı olan yaşlılar ağrısı diğer gruplara göre daha çok deneyimlemektedirler. Ancak yaşlıların ağrısı deneyimlemeleri üzerinde sağlık güvencesine ve çocuğa sahip olmanın, aile tipi ve yaşın anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptandı (p>0.05, Tablo 1). Konu ile ilgili olarak yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalarda bekar olma, düşük eğitim düzeyi, dini inançlar, sağlık düzeyinin iyi olmaması (11), kadın olmak (13,18), bir işe sahip olmamak, sınırlı eğitim düzeyi (19) ağrı üzerindeki risk faktörleri olarak belirlenmiştir. Yanı sıra Türk Eczacılar Birliği ve Algoloji Derneği'nin yaptığı çalışmanın sonuçlarına göre ağrı prevalansı kadınlarda, sosyoekonomik statüsü düşük olanlarda ve yaş ilerledikçe daha yüksek bulunmuştur. Sonuçlarımız literatür ile kısmen uyumludur. Çünkü bizim çalışmamızda yaş ağrısı deneyimleme üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı halde yapılan çalışma sonuçları yaş ilerledikçe ağrı prevalansının arttığı yönündedir (7,17). Bu sonuç çalışmaya alınan kişilerin hepsinin 65 yaş ve üzeri olmasından kaynaklanan bir sonuç olarak düşünülebilir.

Çalışma sonucumuza göre yaşlıların %49.4'ü ağrısı her gün deneyimlemektedir (Grafik 2). Ağrısı hergün deneyimleyenlerin daha çok kadınlar, okuryazar olmayanlar, işsizler, ekonomik durumu çok kötü olanlar, çocuğa sahip olmayanlar, kronik hastalığı olanlar, Erzurum ve Çanakkale'de yaşayanlar olduğu belirlendi. Türkiye'de erişkinlerde yapılan çalışmada katılımcıların yaklaşık yarısı ağrısı hemen her gün deneyim-

lemektedirler (7). Erdine'nin ve ark., (2001) sonucu bizim çalışma sonucumuzu destekler niteliktedir.

Çalışmamızda yaşlıların en yaygın deneyimledikleri ağrı baş ağrısıdır (%27.3). Sonrasında sırt-bel (%24.6) ve bacak-diz ağrısı (%18.5) yer almıştır (Grafik 2). İspanya yaşlılarında bu sıra eklem, alt ekstremitte, sırt ve boyun olarak değişmektedir (12). Türkiye'de erişkinlerde yapılan çalışma sonuçlarına göre erişkinlerin ilk tanımladıkları ağrı yerleri baş (%34.4), sonrasında bel (%14.1), alt ekstremitte (%12.0) ve batın bölgesidir (%10.9) (7). Çalışma sonucumuz Erdine ve arkadaşlarının (2001) sonuçlarıyla uyumludur.

Baş ağrısını kadınların, emekli ve ev hanımlarının, ekonomik durumunu çok kötü olarak algılayanların, kronik hastalığı olanların ve Malatya'da yaşayanların daha çok deneyimledikleri belirlendi. Sırt-bel ağrısını ise kadınların, memur ve ev hanımı olanların, ekonomik durumunu çok iyi olarak algılayanların, kronik hastalığı olmayan ve Mersin'de yaşayanların daha çok deneyimledikleri belirlendi.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yaşlıların büyük çoğunluğu herhangi bir nedenle son bir yıl içinde ağrısı deneyimlemiş ve yarısına yakını ise ağrısı her gün deneyimlemiştir. Yaşlılar arasında en yaygın görülen ağrının baş ağrısı olduğu belirlenmiştir. Yaşanılan şehir, cinsiyet, meslek, kronik hastalığa sahip olma gibi sosyodemografik özellikler ağrısı deneyimleme, ağrı sıklığı ve ağrı bölgesi üzerinde etkili bir değişken olarak belirlenmiştir. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar ağrısı etkileyen sosyal, kültürel, çevresel, fiziksel ve psikolojik etmenler göz önüne alınarak özellikle evde bakım hizmetlerinin planlanmasında kullanılabilir, multidisipliner ekip çalışması yapılabilir.

Teşekkür

Verilerin toplanmasında ve bilgisayar ortamına aktarılmasında yardımcı olan Hemşire Necla Bulut ve Pınar Avcı'ya katılımlarından dolayı teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

1. Özyalçın NS. Yaşlılarda ağrı. In: Ağrı. Serdar Erdine (Ed): Nobel Kitapevi, İstanbul 2000, pp 436-449.
2. Helme RD. Chronic pain management in older people. European Journal of Pain 2001; 5: 31-36.
3. Schilling M. Pain management in older adults. Current Psychiatry Reports 2003;5(1):55-61.
4. Güleç G, Güleç S. Ağrı ve ağrı davranışı. Ağrı 2006; 18(4): 5-9.



5. Green CR, Ndao-Brumblay SK, Nagrant AM, et al. Race, age, and gender influences among clusters of African American and white patients with chronic pain. *The Journal of Pain* 2004; 5(3):171-82.
6. Baker TA. Chronic pain in older black Americans: the influence of health and psychosocial factors. *Ethnicity & Disease* 2005;15(2):179-86.
7. Edwards CL, Fillingim RB, Kefe F. Race, ethnicity and pain. *Pain* 2001;94:133-137.
9. Callister LC. Home Health Care. *Management & Practice* 2003;15(3):207-211.
10. Davidhizar R, Giger JN. International Council of Nurses. *International Nursing Review* 2004;51:47-55.
11. Yu Hy, Tang FI, Kuo BI, Yu S. Prevalence, interference, risk factors for chronic pain among Taiwanese community older people. *Pain Manag Nurs* 2006;7(1):2-11.
12. Miro J, Paredes S, Rull M, et al. Pain in older adults: A prevalence study in the mediterranean region of Catalonia. *European Journal of Pain* 2007;11:83-92.
13. Sa KN, Baptista AF, Matos MA, Lessa I. Chronic pain and gender in Salvador population, Brazil. *Pain* 2008;2:11-16.
14. Boerlage AA, Van Dijk M, Stronks DL, De Wit R, Van Der Rijt CC. Pain prevalence and characteristics in three Dutch residential homes. *European Journal of Pain* 2008;12(7):910-916.
15. Aslan F, Özyalçın S. Ağrı kontrolünde hemşirenin rolü. 2. Ulusal Klinisyen hemşireler ve Ebeler Kongresi. Kongre Kitabı. 21-25 Ekim Antalya.2001, pp 101-124.
16. Aslan F, Badır A. Ağrı kontrol gerçeği: hemşirelerin ağrının doğası, değerlendirilmesi ve geçirilmesine ilişkin bilgi ve inançları. *Ağrı* 2005;17(2):44-51.
17. Thomas E, Peat G, Haris L, Wilkie R, Croft PR. The prevalence of pain and pain interference in a general population of order adults: cross-sectional findings from the North Staffordshire Osteoarthritis Project (NorStOp). *Pain* 2004;110 (1-2):361-368.
18. Şahin Ş. Ağrı ve cinsiyet. *Ağrı* 2004;6 (2):17-25.
19. Nguyen M, Ugarte C, Fuller I, Haas G, Portenoy RK. Access to care for chronic pain: racial and ethnic differences. *The Journal of Pain* 2005;6(5):301-14.